

[B] **DE DEMONEN VAN ARNON GRUNBERG.
OVER DE HERHALINGSDWANG IN “ONZE OOM”**

Er is iets ergs aan de hand met Arnon Grunberg. Althans met de Grunberg van *Onze oom*, zijn jongste roman. Hij lijdt, afgaande op dit boek, aan *addititis*, een ontsteking van het semantische orgaan waarbij dezelfde woorden worden opgesomd. In *Onze oom* kun je geen bladzijde lezen of je komt terecht in een spervuur van herhalingen. De opsommende stijl springt van woord naar woord, maar niet zonder het eerst minstens drie keer in de mond te nemen. Die verbale driesprong klinkt zo: “Hij had een grote mond, hij wilde iets bewijzen. Wat heeft hij bewezen? Hij heeft bewezen te kunnen falen.” (p. 316) Het laatste woord, “falen” dus, geeft in de volgende zin opnieuw aanleiding tot een partijtje stuiten tot het spelende kind een nieuwe

Soldaat op missie in het Verre Oosten.

knikker heeft gevonden, “grinniken” deze keer, dat weer drie keer wordt gesavoureed: “Dat is hij, hij is het falen. Ieder mens is zijn eigen falen, maar sommige meer dan andere. [...] Als hij zou kunnen grinniken, zou hij nu gegrinnikt hebben. Het grinniken lukt niet.” (p. 316) Wie deze beide citaten niet louter stilistisch bekijkt, maar ook inhoudelijk, krijgt hier terloops een ontvullend zelfportret van de schrijver van *Onze oom* die waarschijnlijk zelf niet meer kan grinniken bij zoveel herhalingszucht. Grunberg kan trouwens even goed vier, vijf, zes of zelfs zeven keer pas op de plaats maken. Zijn repetitieve obsessie is grenzeloos: “Zij is zijn rantsoen, zoveel weet Lina. De mens is kennelijk bedoeld om rantsoen te zijn. Waar ze ook kwam, het was rantsoen wat de klok sloeg. Van gereedschap naar rantsoen. Vooruitgang bestaat. Toch moet je het goede rantsoen uitkiezen. Niet alle rantsoenen zijn gelijk, er zijn betere en slechtere. Ze hoopt maar dat hij het beste rantsoen heeft uitgekozen dat erbij zat.” (p. 594) Waarschijnlijk lijdt Grunberg simpelweg aan overproductie en laat Reinjan Mulder, zijn redacteur,

het wonderkind maar wat aanmodderen zodat de magie uit vorig werk hier plaats maakt voor een ergerlijk soort infantilisme vol pseudowijsheden. Criticus Arie Storm had het naar aanleiding van deze roman in *Het Parool* zeer toepasselijk over “een oceaan van nietszeggende herhalingen” en gispde in zijn kritiek volkomen terecht “de kinderachtige stijl” en “suffe dialogen”.

Ja, er zitten enkele pakkende visuele scènes in *Onze oom* waar Grunberg een patent op heeft. Vaak hebben die met seks te maken. Ze dienen om de bodemloze troosteloosheid van het leven te onderstrepen. In die zin zou je Grunberg een hopeloos gedateerde existentialist kunnen noemen. Anthony, de “oom” uit de titel, is in eerste instantie het onvruchtbare hoofdpersonage die als majoor in een Balkans aandoende burgeroorlog opereert en daarbij Lina, een kind van acht, meerooft. Kwestie van tegemoet te komen aan de eigen kindervens en vooral aan die van zijn vrouw Paloma. Ondertussen papt zij met de overste van haar man aan. Zij hoopt op die manier eindelijk zwanger te geraken. Haar militaire minnaar wil de kust vrij hebben en stuurt

zijn ondergeschikte op een hopeloze missie met een konvoi *losers* die hem naar de voorspelbare ondergang leiden. Erg moeilijk maakt Grunberg het zich in zijn poppenspel dus niet. Wat begint als een uit de hand gelopen boulevardkomedie wordt gaandeweg grimmiger en zwarter maar ook erg eendimensionaal. Het enige wat een mens vermag tegen de fundamentele troosteloosheid van het leven is het stellen van een *acte gratuit*, een revolterende handeling die in de beste existentialistische traditie de vrijheid van de tot falen veroemde mens moet uitdrukken. Grunberg is, zoals gezegd, op zijn best als hij zich vermeit in het ensceneren van dergelijke would-be uitspattingen. In vroeger werk waren die meestal humoristisch of schelmachtig bedoeld. In *Onze oom* zijn ze bijna allemaal schrijnend tot zeer schrijnend. Of hoe moet je de passage waarin de majoor zijn manschappen oproept om de dode collega's van een geëxplodeerde tank te schrappen anders noemen? Zijn ze godbetert de lijkzakken toch wel vergeten!

Maar niet de oom, zijn overspelige echtgenote of zijn overste zijn de centrale personages in de roman. De echte spin in het web is Lina, het ontvoerde meisje. Als Grunberg zich op haar had geconcentreerd, had hij misschien een pakkende roman van tweehonderd bladzijden kunnen afleveren. De passages waarin zij naar het einde van het boek volwassen wordt en meeheult met de vijand van haar majoor-adoptievader mogen er zijn. Ze wordt eventjes de vrouw van het brein achter een van de beide strijdende partijen en baart hem een zoon. "Haat is de overtreffende trap van de liefde", aldus deze "grote dirigent" (p. 547). Wellicht is dat de centrale boodschap die Grunberg in *Onze oom* kwijt wou. Maar de nefaste herhalingsmanie van de auteur sneeuwt elke andere intentie dan de loutere opeenhoping van steeds dezelfde woorden hopeloos onder. Het moest en zou een kanjer van meer dan zeshonderd pagina's worden. Wou Grunberg zijn gezworen vijand A.F.Th. met een al even dik boek naar de kroon steken?

Waarschijnlijk heeft Grunberg in zijn eigen ogen met deze roman een gratuite, quasi-revolutionaire daad gesteld. Je moet echter al een grote fan zijn om deze bizarre stunt tot het einde te kunnen uitzitten. Misschien is het tijd dat Grunberg een sabbatical neemt. Voor het geld hoeft hij niet langer te schrijven.

Dus wat houdt hem tegen om op adem te komen, tenzij bodemloze verveling, het oorkussen van de duivel? Zou Grunberg last hebben van demonen die hij op deze manier al schrijvend probeert uit te drijven? Maar ook daar moet hij raad mee weten, getuige deze zelfreflectie die hij in de juiste drietrapsdosering mevrouw Paloma in de mond legt: "Heb ik demonen? Kijk me eens aan, heb ik demonen? Wat zijn demonen eigenlijk? Zoiets als vitaminen, maar dan juist slecht voor je?" (p. 491) Wat Grunberg dus nodig heeft, zijn goede vitaminen.

FRANK HELLEMANS

ARNON GRUNBERG, *Onze oom*, Lebowski, Amsterdam, 2008, 639 p.